

Posudek oponenta bakalářské práce

Název práce: Eutanazie – ano či ne?

Autor práce: Tereza Kateřina Šimková

Obor studia: Sociální a charitativní práce

Posudek vypracoval: Adam Mackerle

Datum: 28. 4. 2017

Předložená bakalářská práce je nazvána „Eutanazie, ano či ne“, což je jasně a srozumitelně položená otázka, která ve čtenáři vzbuzuje od samého počátku relativně vysoká očekávání, že se dozví odpověď na tuto otázku, či že zazní jasné argumenty pro a proti a budou zhodnoceny. Struktura obsahu se tomu zdá odpovídat. Hned v úvodu se však čtenář dočte, že „stěžejní částí práce“ bude „představení a zhodnocení argumentů Hanse Künga“ na eutanazii, což se částečně míjí s očekáváním, ale čtenář tento posun obsahu akceptuje, snad jen s otázkou, proč se toto neobjevilo v názvu.

Samotná otázka eutanazie je nesnadná a zabývat se jí v bakalářské práci je od studentky odvážné, ale sympatické, neboť ukazuje, že se nebojí vážných etických témat.

Struktura práce

Práce se dělí na několik relativně samostatných částí: vymezení pojmu eutanazie (kap. 1), postoj k eutanazii v průběhu dějin (kap. 2), paliativní péče (kap. 3), argumenty pro a proti eutanazii (kap. 4) a konečně prezentace Küngova pohledu.

Zatímco 1. 2. a 4. kapitola jsou zcela na místě a tvoří dobrou osnovu práce, objevuje se mezi 2. a 4. kapitolou poněkud nečekaně celá kapitola pojednávající o paliativní péči jako alternativě k eutanazii. Proč však je tolik prostředků věnováno alternativě, když ještě nebyly zváženy ani argumenty pro či proti? Je autorka natolik zásadně proti eutanazii, že potřebuje jednu z pěti kapitol tomu věnovat? Pokud ano, proč to nezaznělo někde v práci včetně argumentů? Nebo to mohla zmínit – pokud by došla k tomu, že eutanazie je nepřijatelná, a vznikla by tedy otázka, jaká existuje adekvátní alternativa – jako poslední kapitolu práce. Na daném místě je „paliativní kapitola“ mimo kontext. Spíš jí autorka dělá to, co na více místech v práci, tj. naznačuje a podsouvá čtenáři (svůj?) postoj, aniž by jej jednoznačně vyslovila a vyargumentovala.

Kapitola 1.

Když čtenář dočte první kapitolu, rozhodně neví, co si počít s eutanazií a jak ji definovat, ačkoli by kapitola věnovaná problému definice pojmu měla mít opačný efekt. V kapitole zaznívá mnoho rozlišení, ovšem nesystematicky. Neexistuje zde žádný systém, autorka jen klade vedle sebe různé pohledy, aniž by je pořádně srovnala a došla k nějakému závěru.

Např. na str. 8 autorka říká, že „termín eutanazie je obvykle používán ve dvou případech. ... Dobrá smrt by měla znamenat bezbolestnou smrt, která by měla přijít po mnoha kvalitně prožitých letech. Opakem je eutanazie nedobrovolná, která je jednak nevyžádaná, jednak nechtěná“. Není mi jasné, v čem je první „opakem“ druhého. Jsou to dva (a nikoli nutně vzájemně vylučné) pohledy na termín eutanazie. Každopádně jsou to dvě definice eutanazie na základě různých kritérií, tedy nejde o opaky. Na straně 9 (po „definicích“ od Francise Bacona a WMA) zaznívá definice Katechismu katolické církve, ovšem tato definice se týká tzv. „přímé“ eutanazie, což autorka přechází bez komentáře. Následuje popis „aktivní“ eutanazie, na str. 10 se hovoří o „druhé variantě“ (druhé k čemu?), tj. o eutanazii „vyžádané“. Na konci str. 9 začíná podkapitola „Formy eutanazie“ – znamená to tedy, že dosud to nebyla řeč o jejich formách? Jak potom chápat „přímou“ či „aktivní“ eutanazii? Autorka sama říká, že v předchozím textu byla „aktivní eutanazie“ popsána, nyní tedy budu hovořit o „pasivní“ eutanazii. Na str. 12 poté, co autorka hovořila o různých pohledech a zmínila např. i *Evangelium vitae* Jana Pavla II., kde není zřejmé, zda se jedná o hodnocení eutanazie (proč zde, v této části práce?) nebo o popis nějaké její formy, se autorka vrací k přímé a nepřímé eutanazii v podání Munzarové, aby následně (stále na str. 12) jednoznačně napsala, co se rozumí „nepřímou eutanazií“. Jak se však vůči sobě mají pojetí Munzarové a kategorická definice nepřímé eutanazie jen dva řádky od sebe?

Nepřesnost a nesystematičnost toho, co autorka píše, se ukazuje i dále, když autorka ztotožňuje „prenatální eutanazii“ a „interrupci ze sociálních důvodů (nechtěné dítě)“. Jednak si nejsem jistý, zda „nechtěné dítě“ je automaticky označitelné za „sociální důvod“, jednak je „prenatální eutanazii“ „jen“ interrupce ze sociálních důvodů?

Konečně pojednat „sociální eutanazii“ jedním dechem s celkovým hodnocením právního postavení eutanazie v České republice, Hippokratovou přísahou a desaterem na necelých pěti řádcích je nezvyklé. Kromě toho jakým právem autorka vztahuje příkázání desatera „nezabiješ“ na eutanazii? Na který typ eutanazie? A lze vůbec vztáhnout starozákonní text tohoto znění na eutanazii? Neobjevuje se tu v kapitole, která má popisovat druhy eutanazie a která má být kapitolou, kde se vyjasňují termíny, opět spíše nenápadné, ale zřetelné a jednostranné hodnocení eutanazie?

Začíná-li tedy 4. kapitola větou „jak bylo uvedeno v předchozích kapitolách, eutanazie je většinou definována jako usmrcení na žádost pacienta“, pak čtenář tento dojem z 1. kapitoly rozhodně nemá. Odnáší si jen chaos v termínech.

Kapitola 2.

V této kapitole se ukazuje, jak autorka používá obecné termíny a tvrzení, aniž by se zamyslela, co opravdu znamenají a zda mají nějakou výpovědní hodnotu. Hovoří o „nejstarších kulturách a tradicích“, aniž by řekla, co má na mysli. Z textu odstavce vyplyne, že jsou to pro ni hinduismus a buddhismus, což jsou dva, svým vznikem možná staré, ale nikoli nejstarší a hlavně stále existující náboženské systémy (nikoli kultury nebo tradice) části Asie, nic víc. Následně v části o antice hovoří o „klasických národech“ opět bez vyjasnění, jaké území, jaké národy a v jakém období má přesně na mysli (antika je přeci jen velmi široké období). Hovoří jen o jisté praxi řeckých lékařů, ovšem bez určení, o jakou dobu či jaké lékaře se jedná a jaký zdroj o této praxi hovoří. Následuje přehled některých řeckých filosofů a jejich škol. V tomto ohledu si nejsem jistý, zda znění Hippokratovy přísahy automaticky dokazuje, že byl Hippokrates stoupencem školy,

kteřá měla – možná shodou okolností – stejný názor, jak autorka tvrdí. V podkapitole o středověku hovoří autorka o Židech, o (jejich?) lékařských přísahách, aniž by však bylo zřejmé, odkud tyto informace bere (mám na mysli primární zdroje) a o jaké praxi vlastně hovoří.

V následující podkapitole je celý „novověk“ redukován na Francise Bacona a německý svaz monistů.

Problém vychází snad z toho, že autorka v této kapitole *de facto* shrnuje informace z několika málo knih, z nichž ani jedna nemá dějiny eutanazie za své hlavní téma. Výsledkem je velmi obecný a nepřesný přehled různých názorů a postojů v dějinách, které na sebe nenavazují a u kterých dokonce ani není jasné, čeho se přesně týkají.

Kapitola 4.

V této kapitole čtenář očekává jasné argumenty pro a proti eutanazii, ovšem i zde se čtenář zamotává do nejasné struktury a do obecných, nepodložených výpovědí.

S vágně obecnými termíny se čtenář setká hned na str. 24. Co má autorka na mysli „většinou filozofických, duchovních i náboženských směrů světa“? Jakým právem se na ně odvolává tímto paušalizujícím tvrzením bez doložení? Autorka tím říká, že eutanazie je v rámci filozofických, duchovních a náboženských směrů většinově odmítána, čímž podsouvá hodnocení eutanazie, aniž by to jakkoli doložila. Nebo měla snad kapitola 2. být příslušným doložením tohoto tvrzení?

V celé kapitole není zřejmé, kde autorka uvádí názory jiných a kde svá vlastní hodnocení. Proto se lze setkat s tvrzením, že „lidská osoba je nekonečně cenná a má být bezpodmínečně chráněná, a to až do konce“. S tím sice osobně souhlasím, ovšem v rámci předložené bakalářské práce se jedná o názor autorky, nikoli o absolutně sdílený nebo dokázaný princip. Proč se v bodě 3) na str. 25 objevuje při popisu argumentu pro eutanazii i protiargument? Nemají protiargumenty místo jinde? Obdobně v seznamu argumentů proti eutanazii je na str. 28 bod č. 5 uveden slovy „Lehce lze vyvrátit argument, že...“ Tímto způsobem autorka nepopisuje věcně argumenty obou stran, ale podsouvá (svůj?) názor jako nepřiznané hodnotící kritérium. Kromě toho nijak neříká, *jak* by tento argument chtěla vyvrátit.

V argumentech proti eutanazii začíná Etickým kodexem české lékařské komory a Světové lékařské asociace, aby následně řekla, že uvede i některé argumenty, které nevyvěrají z křesťanské víry. Vyvěrají snad dva výše citované texty z křesťanské víry? Autorka též popisuje dvě deklarační WMA, ovšem neuvádí ani jejich název, ani rok vydání, ani kde se lze dostat k jejich obsahu. Odkazuje jen na krátký internetový text, který o nich nehovoří.

Neověřování primárních zdrojů autorkou vede k tomu, že se čtenář nedozví, kde se např. vlastně Kant vyjadřuje k sebevraždě formou kategorického imperativu.

Seznam argumentů a protiargumentů, kromě toho, že vyznívá tendenčně a jednostranně, neobsahuje žádné hodnocení jednotlivých postojů a argumentů. Ačkoli autorka dává v průběhu najevo různými způsoby svůj postoj, v okamžiku, kdy by se mu mohla přiznat a otevřeně věnovat, tak neučiní. Proč?

Kapitola 5.

Ačkoli by název práce ukazoval, že právě kapitola 4. bude tou hlavní, autorka v úvodu předeslala, že hlavním tématem bude názor Hanse Künga. V 5. kapitole se k němu tedy čtenář dostává. Poněkud zklamáním je, že se čtenář dozví sice shrnutý názor Künga na eutanázii (tj. výtah z jedné jeho knihy), nikoli však jeho zhodnocení autorkou nebo srovnání s výše uvedenými argumenty pro a proti, čímž by tato kapitola jasně navázala na předchozí obsah práce. Navíc není z formulací často jasné, zda to, co autorka píše, jsou názory Küngovy, či její. Kdyby tato kapitola v práci nebyla, práce by nijak neutrpěla a byla by i logičtější. Küngův názor mohl zaznít jako jeden z mnoha v kapitole 4.

Práce se zdroji

Nemaje všechny zdrojové texty, o něž se autorka opírá, nemohu bezpečně říci, jak s nimi pracuje. Nicméně jsou zde dvě varovná znamení:

1) Bod 1) na str. 27 je z větší části nepřiznanou přímou citací internetového zdroje. Autorka na zdroj sice odkazuje, ovšem jako na inspirační text, nikoli jako na zdroj přímé citace v rozpětí celých 12 řádek (!). Jedná snad takto i v případě jiných zdrojů? Poznámka 51 odkazuje na zdroj, z něž čerpá celý příslušný odstavec; jeho 3 poslední řádky jsou opět nepřiznaná přímá citace. Přitom na jiných místech (např. pozn. 58) autorka ví, že a jak má přímé citace správně vyznačit. U pozn. 66 se jedná též *de facto* o přímou citaci. Záměna asi 4 slov za synonyma v rozsahu necelých 5 řádků z toho parafrázi nedělá. Na straně 27 se autorka odvolává na text, který informace v práci obsažené neobsahuje (pozn. 73 a 74). Odkud tedy tyto informace bere?

2) Autorka užívá různých názvů a termínů či jejich pravopisu v závislosti na zdroji, s nímž pracuje. Slovo „eutanazie“ píše obvykle důsledně stejně, ovšem v nepřiznané citaci na str. 27 píše v závislosti na zdroji „euthanasie“. Podobně na str. 29 hovoří o „Kongregaci pro nauku víry“, zatímco na str. 19 o „Kongregaci pro doktrínu“. Znamená to, že autorka opisuje ze zdrojových materiálů, aniž by přemýšlela, o čem je řeč, a snažila se jednotlivé části textu navzájem propojit? Na tento kompilační způsob práce bez snahy o sjednocení a vlastní zhodnocení a úvahu ukazuje už zmíněný chaos v kapitole o definici eutanazie.

Shrnutí

Z výše zmíněného vyplývá, že autorka se ujala velmi zajímavého a aktuálního tématu, našla k němu i na bakalářskou práci dostatek literatury, ovšem její zpracování postrádá metodiku, systémovost, vlastní zamyšlení nad tím, co si o problému přečetla, a kritické hodnocení přejatých informací. Práce tak obsahuje nesystematický a neuspořádaný soubor názorů z dějin i současnosti, bez pokusu o vlastní zhodnocení. Je to vidět i na množství přímých (a nepřiznaných) citací, tj. na tom, že ponechala přejaté texty v původním znění a z nich složila svou práci. Výpovědní hodnota textu práce je tedy velmi pochybná: neobsahuje ani strukturovaný přehled názorů na téma, ani dokonce jeho jasnou definici. Práce je kompilační a obsahuje ve větší míře nepřiznané přímé citace bez pokusu o vlastní hodnocení (které je naopak latentně přítomno na více místech, a prozrazuje tedy neustranný přístup k problému).

Ve srovnání s *Metodickou příručkou ke zpracování závěrečných prací* předložená práce v různé míře naplňuje tyto charakteristiky práce nedoporučitelné k obhajobě:

- dílčí poznatky nedokáže zobecnit, utřídit ani uvést do souvislostí;
- řešený problém není formulován, cíle nelze vypořádat ani ze struktury či obsahu práce; (částečně)
- struktura práce je chaotická, není patrná souvislost mezi jednotlivými kapitolami;
- text má pouze popisný nebo kompilační charakter;
- nekriticky čerpá ze zdrojů pochybného charakteru;
- důsledně neodlišuje myšlenky vlastní od převzatých.

Z těchto důvodů jsem na rozpacích, zda tuto práci doporučit k obhajobě.

Adam Mackerle, Th.D.